

IZBOR REAKTORA I TOPLINSKI UČINCI

S obzirom na iznose reakcijske entalpije i energije aktivacije, mogu se reakcijski sustavi grubo svrstati u tri grupe:

- a) **Reakcije koje nisu osjetljive na promjenu temperature**, tj. one koje općenito imaju manje iznose reakcijske entalpije i male energije aktivacije. Primjeri za to su razne organske sinteze, posebice u otapalu a zatim i reakcije u biološkim sustavima. Adijabatski način rada je najbolje rješenje uz predgrijavanje ulazne smjese ako je potrebno.

- b) **Reakcije koje su umjereno osjetljive na promjenu temperature**, što znači s prosječnim vrijednostima reakcijskih entalpija i energijama aktivacije. I za te reakcije treba kao jednu od alternativa razmotriti adijabatski način rada

- c) **Reakcije koje su vrlo osjetljive na promjenu temperature**, odnosno koje imaju veće iznose reakcijskih entalpija i energija aktivacije. Za ove reakcije potrebno je kontinuirano odvođenje ili dovođenje topline tijekom same reakcije. Kao primjer može se navesti jedan od tipova reaktora za sintezu amonijaka.

Temperaturna osjetljivost reakcija

adijabatskom značajkom (adijabatski porast temperature),

$$A_f = \frac{\Delta H_r C_{A_0} v_s}{C_{p_s}} = \frac{\Delta H_r Y_{A_0}}{C_{p_s}}$$

temperaturnom osjetljivosti i

$$O_f = \frac{dr_A}{r_A dT} = \frac{E_a}{R_g T^2}$$

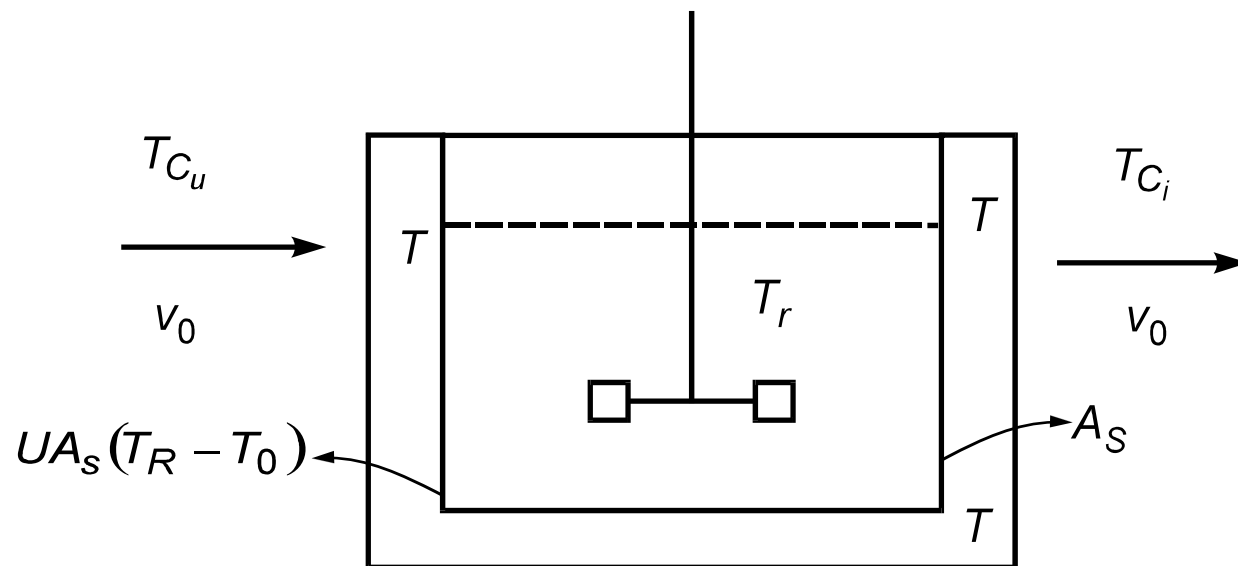
toplinskim potencijalom.

$$P_t = \frac{\Delta H_r Y_{A_0} E_a}{C_{p_s} T_0^2}$$

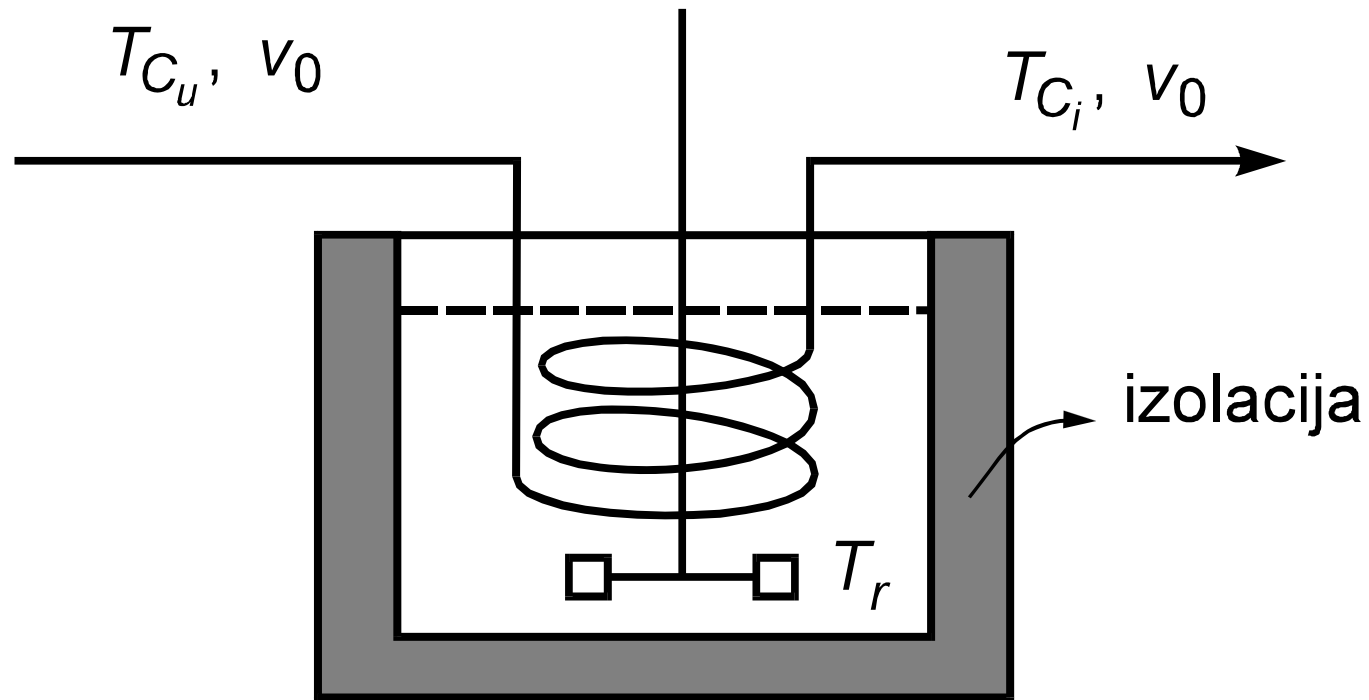
KOTLASTI REAKTORI

Osnovna bilanca topline predočena je relacijom

$$G_t c_p \frac{dT}{dt} = \Delta H_r r_A V + Q_r$$

$$Q_r = UA_s (T_0 - T_r)$$

$$Q_r = \int_0^L UA_s (T_c - T_r) dz$$

$$r_A = n_{A_0} \frac{dX_A}{dt}$$

$$G_t c_p (T - T_0) + \Delta H_r n_{A_0} X_A = \int_0^t Q_r dt$$

Adijabatski rad

$$T_0 - T = \frac{\Delta H_r n_{A_0}}{G_t c_p} X_A$$

$$T_0 - T = A_f = \frac{\Delta H_r n_{A_0}}{G_t c_p}$$

Izotermni rad

$$\Delta H_r n_{A_0} X_A = \int_0^t Q_r dt$$

PROTOČNI KOTLASTI REAKTORI (PKR i PKRn)

Opća bilanca topline dana je izrazom

$$\frac{(T - T_u)(Q_{r_i} - Q_{r_u})}{G(t)c_p} + \frac{\Delta H_r r_A}{\rho(t)c_p} + \frac{UA_s(t)}{G(t)c_p}(T_0 - T) = \frac{dT}{dt}$$

bilanca topline reaktora u stacionarnom stanju je

$$Q_{r_0} c_p (T_u - T) + \Delta H_r r_A V + UA_s (T - T_0) = 0$$

$$v_0 \rho c_p (T_u - T) + \Delta H_r r_A V + UA_s (T - T_0) = 0$$

ako se reakcija vodi adijabatski, tada nema prijenosa topline u okolinu pa je tada

$$T_u - T = \frac{\Delta H_r}{v_0 \rho c_p} V r_A = \frac{\Delta H_r}{G c_p} V r_A$$

ako se brzina reakcije prevede u oblik,

$$r_A = \frac{C_{A_0} X_A}{\frac{V}{v_0}}$$

i uvrsti dobiva se

$$T = T_u - \frac{\Delta H_r X_A C_{A_0}}{\rho}$$

Bilanca topline za medij koji prenosi toplinu

Prijenos topline kroz plašt. Pretpostavlja se idealno miješanje tj. temperatura je svuda jednaka u plaštu.

$$Q_m c_p (T_u - T_p) + Q_r = G_p c_p \frac{dT}{dt}$$

$$Q_r = UA_s (T_p - T_r)$$

U izotermnom radu toplina prenijeta kroz plašt mora biti jednaka reakcijskoj entalpiji, odnosno

$$Q_{mg} c_p (T_u - T_p) = UA_s (T_p - T_r) = \Delta H_r r_A V$$

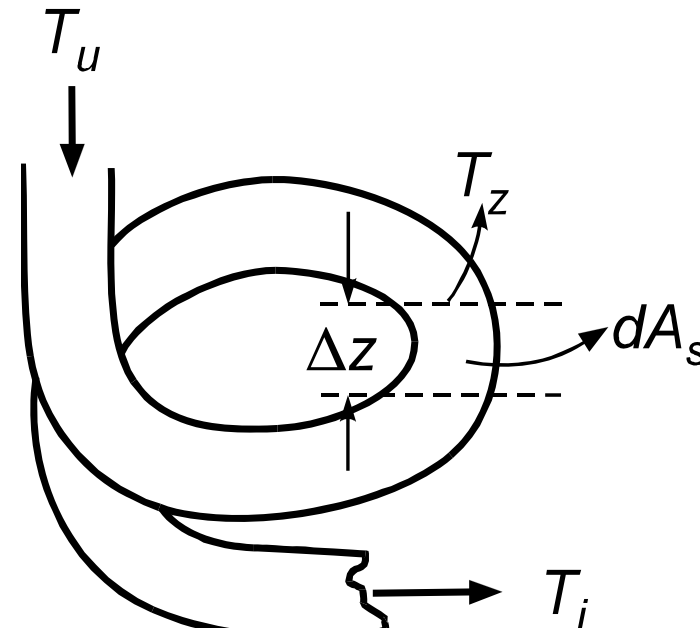

Prijenos topline kroz zmijaču. Pretpostavlja se idealno strujanje medija za prijenos topline kroz zmijaču pa je bilanca

$$Q_{m_z} c_p \frac{\partial T}{\partial z} + q_r = G_z c_p \frac{\partial T}{\partial t}$$

Ovdje je s q_r označena topline koja se prenese kroz jediničnu površinu, odnosno površinu stjenke zmijače dužine dz . Prema tome, ukupna topline prenijeta na medij u zmijači dana je izrazom

$$Q_r = \int_0^L q_r dz = \int_0^L UA_s (T_z - T_r) dz$$

1.) U kotlastom reaktoru vodi se adijabatski endotermna reakcija prvog reda oblika

Početna temperatura reakcijske smjese iznosi 90°C a reakcija se prekida nakon 60 minuta. Potrebno je izračunati konačnu temperaturu u reaktoru kao i postignutu konverziju. Poznati su sljedeći podaci o reaktorskom sustavu:

- Ukupna masa reakcijske smjese, $G_t = 250 \text{ kg}$
- Reakcijska entalpija, $\Delta H_r = 80 \text{ kJ mol}^{-1}$
- Početni koncentracija reaktanta A, $c_{A0} = 2.5 \text{ mol dm}^{-3}$
- Konstanta brzine reakcije na konačnoj temperaturi, $k = 0.03 \text{ min}^{-1}$
- Gustoća reakcijske smjese, $\rho_s = 850 \text{ kg m}^{-3}$
- Srednji toplinski kapacitet, $c_{ps} = 3.6 \text{ kJ kg}^{-1} \text{ K}^{-1}$

2.) Endotermna reakcija drugog reda

vodi se u kapljevitoj fazi adijabatski u protočnom kotlastom reaktoru (PKR). Potrebno je izračunati temperaturu u reaktoru ako je ulazni volumni protok, $v_0 = 8 \text{ dm}^3 \text{ min}^{-1}$ a temperatura ulazne smjese je $95 \text{ }^\circ\text{C}$. Poznati su sljedeći podaci o reaktorskom sustavu:

- Volumen reaktora, **$V = 250 \text{ dm}^3$**
- Koncentracija reaktanta A na ulazu u reaktor, **$c_{A0} = 3 \text{ mol dm}^{-3}$**
- Reakcijska entalpija, **$\Delta H_r = 55 \text{ kJ mol}^{-1}$**
- Konstanta brzine reakcije, **$k = 0.18 \text{ dm}^3 \text{ mol}^{-1} \text{ min}^{-1}$**
- Gustoća reakcijske smjese, **$\rho_s = 850 \text{ kg m}^{-3}$**
- Srednji toplinski kapacitet, **$c_{ps} = 3.5 \text{ kJ kg}^{-1} \text{ K}^{-1}$**

3.) Egzotermna reakcija u kapljevitoj fazi,

vodi se izotermno u protočno kotlastom reaktoru. Toplina se odvodi iz reaktora hlađenjem vodom kroz plašt. Potrebno je izračunati protok rashladne vode kroz plašt reaktora kako bi se zadržala stalna temperatura reakcijske smjese od 60°C , uz 80% konverziju reaktanta A.

Poznati su sljedeći podaci o reaktorskom sustavu:

- Volumen reakcijske smjese, $V=100 \text{ dm}^3$
- Volumni protok, $v_0=3 \text{ dm}^3 \text{ min}^{-1}$
- Površina hlađenja, $A_p=63 \text{ dm}^2$
- Ulazna koncentracija reaktanta A, $c_{A0}=1.5 \text{ mol dm}^{-3}$
- Ukupni koeficijent prijenosa topline kroz stijenku plašta, $U=60 \text{ W dm}^{-2} \text{ K}^{-1}$
- Ulazna temperatura rashladne vode, $T_v^0=15^{\circ}\text{C}$
- Toplinski kapacitet vode, $c_{pv}=4.18 \text{ kJ kg}^{-1} \text{ K}^{-1}$
- Reakcijska entalpija, $\Delta H_r = -80 \text{ kJ mol}^{-1}$